

KWARTAALBLAD VOOR DE KRING PRAKTISERENDE BOOMVERZORGERS

KPB Nieuwsbrief

**Wie is wat in de boomverzorging? Dynamische band als goedkoop verankeringssysteem
Knaller of kneusje deel 3**

JAARGANG 8 **22** WINTER 2005

Oerbosexkursie

Huib Sneep nam in het voorjaar van 2004 het initiatief om een oerbosexkursie te organiseren richting Noordwest Friesland in Duitsland. Op Koninginnedag, 30 april 2004, stond een touringcar klaar voor een gemêleerd gezelschap. Eén ding had een ieder gemeen: een interesse die verder reikt dan de 'gestileerde stadsboom'.

Speciaal voor deze reis werden twee Nederlandse gidsen van Stichting Kritisch Bosbeheer ingeschakeld, Hans van der Lans en Ruud Lardinois. Zij werden ondersteund door de heer G. Müller, Duits specialist op het gebied van in (dood) hout levende kevers en andere insecten en de heer A. Klöhn, 'Spezialist für Baumdiagnose und Holzersetzende Pilze' (zo vermeld op het kaartje). Kortom: een bij voorbaat veelbelovend gezelschap.

Ton Stokwielder was een van de reisgenoten en doet verslag van deze indrukwekkende excursie.

Impressie van het Urwald Baumweg.

**KPB Themadag:
zaterdag 12 februari**

Algemene ledenvergadering
en discussiemiddag.

Vier van de vijf bestuurs-
leden treden dit jaar af en
zijn niet herkiesbaar.
Het bestuur draagt zes
nieuwe kandidaten voor.

De ledenvergadering begint
om 12.00 uur!
Het bestuur rekt op
jullie komst.

Meer informatie op pagina 3.

Vrijdag 30 april 2004

BORKENER PARADIS

Dit ligt in een meanderlus van de rivier de Ems. Het reservaat van slechts 30 ha doet zijn naam absoluut eer aan. Niet de bomen waren er het meest indrukwekkend, maar het gehele beeld en de vanzelfsprekendheid van het landschap gemaakt door (over-)begrazing van koeien en paarden en wellicht in een ver verleden door andere grote grazers als wisenten, edelherten en elanden. Kort begraasde weides, overgoten door kleuren van viooltjes (paars), ooievaarsbek (rose-paars), grootbloemige muur (wit) en paardebloem (geel). Doordat hier sinds mensenheugenis niet gemaaid is, zijn deze weides uniek door het 'microreliëf' ontstaan door wroetende mollen en zeldzame mierensoorten. Het dichte struweel van sleedoorn wordt hier 'de moeder van de eik' genoemd. Alleen hierin kan een jonge eik zich ontwikkelen beschermd tegen vraat. Dit struweel gaat in veel gevallen geleidelijk over in kleine bosjes met hoofdzakelijk zomereik en een gevarieerde struiken-, kruiden- en mos- c.q. strooisellaag.

Ondanks het stralende weer was het er een waar concert van nachtegalen in vol helder gezang. De gidsen waren hier min of meer overbodig. Een opmerking van Ruud Lardinois maakte in dit landschap zeker indruk: 'Bos zonder grote grazers en wroeters, is als een mens zonder nieren. Na verloop van tijd stort je in, omdat het afval niet afgebroken wordt. De strooisellaag wordt niet omgewroet zodat humificatie stagneert en er ontstaan géén open plekken door lokale overbegrazing, maar alleen dicht en donker bos'. En dat wens je toch niet overal. Juist de variatie van grazige weides, solitaire bomen en overgangen van struweel naar kleinschalige bosjes maakt dit stukje Borken tot een 'paradijsje', ondanks het kleine oppervlak.

NEUERBURGER URWALD

Een beuken-eikenbos met overgangen naar eiken-haagbeukenbos. Dit past meer in het kinderbeeld van 'Urwald'. Opvallend zijn de hoge en dikke volwassen bomen. Maar het meest indrukwekkend is de enorme hoeveelheid dode stammen, afgebroken kroondelen en bergen dood hout vol holtes voor vogels en zoogdieren. En niet te vergeten: zwammen in allerlei vormen en maten. Een waar walhalla voor 'de keverspecialist' die met allerlei 'megalerven' aan kwam zetten.

Vliegend hert en neushoornkevers zijn nog net niet gevonden, maar wel vele soorten waar we nooit van gehoord hadden. Tevens passeerde hier een groot scala aan defecten aan bomen. Ook het grote aantal uitgebroken plakoksels in alle vormen en maten gaf aanleiding tot discussie over deze 'referentiebomen'. Natuurlijk hadden enkele boomverzorgers klimspullen bij zich en werd er geklommen in een zeer markante eik vol holtes en eikvaren.

Je moet er wel ogen en oren voor hebben om de absolute meerwaarde in beleving ten opzichte van een jong productiebos te zien. Maar als je al je zintuigen gebruikt, blijkt het oerbos veel indrukwekkender te zijn door de veelheid aan extra levensvormen. Zowel de zwammen als de kevers en de gidsen laten je voorbeelden zien van levensvormen van 'oud bos' waar het 'dood hout' ook qua beeld een dominante rol speelt. Niet storend, juist enorm inspirerend en kunstzinnig. Overal ontdek je dood-houtsculpturen gemaakt door het kunstenaarstrio 'weer en wind' en de vormen in de boom zelf die door 'rotting' tentoongesteld worden.

'Boomtechnisch waardeloos is ecologisch onbetaalbaar'

Op het moment dat boomverzorgers omhoog keken, was de blik van de Duitse keversdeskundige, G. Müller, vooral op de grond gericht. Hij is specialist op het gebied van kevers die leven in dood hout.

Een beleving in zijn totaliteit van zo'n bos krijg je natuurlijk niet in zo'n grote groep. Een ieder wil toch nog belangrijke gesprekken voeren. Twee jaar geleden was ik ook in dit reservaatje. Toen zijn we in de schemer van de ochtend uit ons tentje gekropen en zonder te praten het gebied rustig doorgescharreld. Onze actie is toen bekroond door oog in oog te staan met een lynx die zich vervolgens al wegrennend prachtig liet bekijken. Toch was voor mij het volgende net zo indrukwekkend: beleving van de totale dynamiek van groei van bomen, afsterven of ineenstorten en alsnog achterblijven als 'meerwaarde en opbouw voor het nageslacht en andere levensvormen', in veel gevallen als kunstzinnige vorm.

De reis ging verder naar een prima hotel genaamd 'Hof von Oldenburg' in Rastede. Na het eten werd er nagepraat, maar velen waren moe en voldaan en gingen vroeg naar bed.

Haagbeuken in het Urwald Hasbruch, 100 jaar geleden geknot.

Zaterdag 1 mei 2004

URWALD HASBRUCH

Een iets meer open bos met een natte, drassige, lemige bodem. De verschillen ten opzichte van het 'Neuenburger' is dat hier imposante haagbeuken stonden met patronen van spier/houtbundels op de stammen waar ik nog géén naam voor kan verzinnen. Deze bomen zijn tot zo'n 100 jaar geleden getopt, waarbij het loof werd opgevoerd aan het vee wat in de zomer deze bossen begraasde. Dit is een zeer veel voorkomende beheervorm die vroeger overal in Europa toegepast werd.

Geweldig was het om te zien hoe eenieder bezig is in zijn eigen wereldje. We stonden met een paar mensen deze geweldige haagbeuken te bewonderen als zijnde levende energieke 'stamsculpturen', komt de keverspecialist aanlopen: 'Oh kein totes Holz, nicht interessant'... en loopt verder.

Verder kwamen we vogelsoorten als de witrug- en middelste bonte specht tegen. Die hebben dezelfde 'hobby' als de heer Müller: larven zoeken van kevers die alleen in zeer dik dood hout leven. In de Nederlandse bossen zie je dit slechts bij grote uitzondering. Daarom zitten deze spechten vooral hier.

We zijn verdeeld in groepen naar de Friederikeneiche geweest. Deze zomereik met een stamontrek van 8,11 m staat midden in het bos. Toch is deze boom niet gespaard gebleven voor ons boomchirurgisch tijdperk en heeft de Duitse betoncentrale er ook nog een leuke omzet behaald. Net onder één van de twee uitgebroken zware zijarmen steekt een kolom beton uit. Van een afstand heeft deze naar schatting 1200 jarige eik een bijzonder fraaie en natuurlijke vorm. De boom is bezig zijn eerste en tweede generatie kroon uit te laten breken en verjongt zich door de opbouw van een nieuwe kroon onder de breukvlakken. Om dit proces in een spectrum van duizenden jaren te beredeneren, maar vooral te zien in de geest van de tijd, hadden we te weinig tijd bij deze boom. Ook de groei op dode stammen van klaverzuring en varens gaf een specifiek beeld.

Inhoud

Jaargang 8 - nummer 22 - winter 2005

pagina 1	Oerbosexcursie <i>Ton Stokwielder</i>
pagina 7	Knaller of kneusje, deel 3 <i>Veronica van Amerongen</i>
pagina 8	Dynamische band <i>Veronica van Amerongen</i>
pagina 9	Opinie <i>Nico Henkens</i>
pagina 10	Wie is wat in de boomverzorging <i>Willem van Delft</i>
pagina 11	Samenvatting drie sprekers ISA Congres

KPB Themadagen 2005

De themadagen staan voor 2005 gepland op elke tweede zaterdag van de even maand:

12 februari - 9 april - 11 juni - 13 augustus - 8 oktober - 10 december

Weet je een interessant onderwerp voor een themadag? Neem contact op met Willy van der Vorst, Vaarselstraat 48 in Someren, tel. 0493 49 50 93.

Zaterdag 12 februari

1. Algemene Ledenvergadering (ALV)
2. Discussie

1. Algemene Ledenvergadering

Vier van de vijf bestuursleden treden dit jaar af en zijn niet herkiesbaar. Gerrit Jan van Prooijen, Pius Floris en Puck en Mark Hogenboom keren niet meer terug. Hans Kaljee blijft deel uitmaken van het bestuur.

Kandidaten voor het nieuwe bestuur zijn: Hanneke Morel, Els Couenberg, Frank Braat, Alexander van der Dussen, Jelte Buddingh' en Willy van der Vorst.

Kom naar de ALV en laat je stem horen op 12 februari.

2. Boomverzorging ter discussie

Na de ALV zullen drie van onze leden, Gerrit Jan van Prooijen, Ton Stokwielder en Erik Platje verschillende onderwerpen ter discussie stellen. Alle drie zullen zij aan de hand van afbeeldingen een onderwerp belichten waar veel discussie over is binnen de boomverzorging en waar verschillend over wordt gedacht. Het is de bedoeling dat het een Paul Witteman-achtige middag wordt (van het programma Het Lagerhuis). Onze eigen Paul Witteman is niemand minder dan Harold Schoenmakers, die de discussie met de zaal in goede banen zal leiden. Voor elk onderwerp wordt een half uur uitgetrokken. De onderwerpen die aan de orde komen zijn: waar ligt de grens bij het opkronen van een boom bij duurzaam beheer? Is de 0,3 vuistregel van Mattheck wel bruikbaar? Hoe betrouwbaar zijn de Picusmetingen?

locatie	cursistenrestaurant IPC Groene Ruimte Koningsweg 35, Schaarsbergen (Arnhem)
zaal open	11.30 uur, soep en broodjes
ALV	Algemene Ledenvergadering aanvang 12.00 uur met aansluitend de discussie

Kijk voor routebeschrijvingen, de exacte locatie en de laatste details over de themadagen op de website van de KPB: www.kpb-isa.nl. Voor de themamiddagen geldt de gebruikelijke € 8,- regeling, inclusief soep en broodjes.

URWALD BAUMWEG

Ook hier omgevallen bomen die als 'harpbomen' verder groeien (zie Mattheck). En veel, veel dood hout in diverse verschijningsvormen als wooneenheden en lekker hapje voor allerlei bosbewoners.

De groeiende kunstsculptuur:

Meest indrukwekkend is een eik waarvan de bast voor 90% is afgestorven. De levende cambiumbaan is gaan groeien en heeft inmiddels door een proces van rotting van de hoofdstam en overwalling een nieuw stammetje gevormd met een prachtig kroontje tegen de dode stam van de moederboom.

Tezamen een bewijs van:

- a het enorme regeneratievermogen van bomen
- b een 'huis' voor vele levensvormen
- c een 'levende kunstsculptuur' welke je als kunstenaar niet verzonnen krijgt.

Dus in de bus weer genoeg stof tot gesprek rijdend naar het volgende verrassingsobject.

TINNER LOH

Hier staan te midden van een saai productiebos een dertigtal beuken met een leeftijd van naar schatting 400 jaar. Deze bomen zijn opgegroeid in een open landschap, gezien de brede kronen en zeer lage levende takken.

Eén exemplaar is de topper met een enorme 'wrattenstam'.

De auteur van 'Het overzicht van de te bezoeken bossen' staat naast deze boom op de voorpagina van dat overzicht. Hierin staat een duidelijke beschrijving van de bezochte bossen met de nodige achtergrondinformatie. Dit overzicht is te bestellen bij: nieuwe-wildernis@planet.nl onder vermelding van 'Overzicht bossen KPB-reis 30-04/01-05-2004'. Hoe je de bosjes kan vinden, staat beschreven in het boekje 'Dode bomen - levende bossen' van Luc Jans & Ruud Lardinois. Dit is helaas uitverkocht, maar ligt wel in de meeste bibliotheken.

Eik in Urwald Baumweg, 'nature-art'.

Al met al was het een zeer geslaagde excursie. Namens alle deelnemers: gidsen heel hartelijk dank voor deze twee fantastische dagen, maar vooral ook Huib Sneep zeer bedankt voor het initiatief en de geweldige organisatie!!

DE MORAAI VAN DEZE TOCHT VOOR DE STEDELIJKE BOOMBEHEERDER

Als beheerder keur je bomen af, omdat ze een gevaar vormen voor de omgeving. Tot nu toe is mijn insteek vaak geweest: 'Oké, niks meer aan te doen... weg met die boom'. Maar zo lopend door die bossen, wetende dat de soortenrijkdom afgenomen is door uitsterven van onder andere reuzenkevers zoals vliegend hert en neushoornkever, is deze tocht voor mij toch echt een eye-opener geweest.

Vooraf het achterlaten van kolossen van stammen op gepaste plaatsen in parken en het op veilige wijze laten ontstaan van 'levend houtsculpturen' die tot de verbeelding spreken, is mogelijk. We moeten alleen de fantasie hebben om vooruit te denken en de overtuigingskracht om dit over te brengen. Dit kan 'de stad' veel spannender en geschikt maken voor vele levensvormen naast onze bestaande 'tekentafelarchitectuur' en bedachte kunst!

'Boomtechnisch waardeloos is ecologisch onbetaalbaar'.

Reinoud Raaymakers staat in een holte in een eik met talloze boomvarens (Neuburger Urwald).

Meer informatie op www.nieuwe-wildernis.nl

Ton Stokwielder
Info@storix.nl